

Geliş / Received	07.05.2026
Kabul / Accepted	14.05.2026
Yayın / Published	01.06.2026
Atıf / Cite as	Şenderin, Z. (2026). Emin Hâkî'nin Kemâlât, Lem'a ve Nesl-i Âtî Mecmualarında Yayımlanan Dört Şiiri, <i>Rasyonalist Dergisi</i> , 1 (2), 107-117.
Araştırma Makalesi/Research Article	https://doi.org/10.5281/zenodo.20275193

Emin Hâkî'nin Kemâlât, Lem'a ve Nesl-i Âtî Mecmualarında Yayımlanan Dört Şiiri Four Poems By Emin Hâkî Published In The Journals Kemâlât, Lem'a, And Nesl-i Âtî

Zübeyde ŞENDERİN*

Öz: Emin Hâkî (1889-1921), İkinci Meşrutiyet döneminin geri planda kalmış isimlerinden biridir. Bazı şiirlerini topladığı *Îkâz* adlı bir şiir kitabı ve *Taassubun Neticesi* yahut *Farmason Çocuk* adlı mensur bir eseri bilinmektedir. Bu iki eseri dışında pek çok süreli yayında şiirleri ve nesirleri yayımlanmıştır. Biyografisi ve eserleri üzerine yapılmış tek çalışma Erdoğan Erbay, Selâhattin Tozlu ve Tacettin Şimşek tarafından hazırlanan *Potin ve Şiir: Emin Hâkî'nin Hayatı ve Eserleri* adlı kitaptır. Bu kitapta *Îkâz* adlı şiir kitabı ve bazı mecmualarda yayımlanmış şiir ve nesirleri bir araya getirilerek Latin harflerine aktarılmış ve kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Bu makalede ise Emin Hâkî'nin *Kemâlât*, *Lem'a* ve *Nesl-i Âtî* mecmualarında yayımladığı dört şiiri üzerinde durulmaktadır. Şiirler, "Yemîn", "Kîn" (*Kemâlât*), "Türklüğümün Karşısında" (*Lem'a*) ve "Ma'sûmun Temennî-i Şehâdeti" (*Nesl-i Âtî*) başlıklarını taşımaktadır. Bu şiirler, *Îkâz* adlı tek şiir kitabında yer almamaktadır. Ayrıca *Potin ve Şiir: Emin Hâkî'nin Hayatı ve Eserleri* adlı şiir üzerine yapılan müstakil çalışmada süreli yayınlardan derlenerek bir araya getirilen şiirleri arasında da bulunmamaktadır. Bu makalede öncelikle şiirlerin yayımlandığı mecmualar hakkında genel bir bilgi verilmiştir. Adı geçen şiirler Latin harflerine aktarılmış, biçim, içerik ve dil bağlamında değerlendirilmiştir. Şiirlerin bilhassa muhteva yönünden Millî Edebiyat çizgisinde olduğu görülmektedir. Makale bu yönüyle Emin Hâkî'nin şiirlerinin tespit ve değerlendirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Emin Hâkî, Şiir, Biçim, İçerik

Abstract: Emin Hâkî is one of the lesser-known figures of the Second Constitutional Era. He is known for a collection of poems titled *Îkaz* and a prose work titled *Taassubun Neticesi* yahut *Farmason Çocuk*. In addition to these two works, his poems and prose have appeared in numerous periodicals. The most comprehensive study on his biography and works is the book *Potin and Poetry: The Life and Works of Emin Hâkî*, prepared by Erdoğan Erbay, Selâhattin Tozlu, and Tacettin Şimşek. In this book, his poetry collection *Îkaz* and his poems and prose published in various journals have been compiled, transcribed into the Latin alphabet, and examined in detail. This study, however, focuses on four poems by Emin Hâkî published in the journals *Kemâlât*, *Lem'a*, and *Nesl-i Âtî*. The poems are titled "Yemîn," "Kîn" (*Kemâlât*), "Türklüğümün Karşısında" (*Lem'a*), and "Ma'sûmun Temennî-i Şehâdeti" (*Nesl-i Âtî*). These poems are not included in the single poetry collection titled *Îkaz*. Furthermore, they are not included among the poems compiled from periodicals in the independent study titled *Potin and Poetry: The Life and Works of Emin Hâkî*. This article primarily provides general information about the journals in which the poems were published. The poems in question have been transcribed into the Latin alphabet and analysed in terms of form, content and language. It is clear that the poems are consistent with the National Literature movement, particularly in terms of content. In this respect, this article contributes to the identification and evaluation of Emin Hâkî's poems.

Keywords: Emin Hâkî, Poetry, Form, Content.

* Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Assoc. Prof. Dr., Kırıkkale University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Turkish Language and Literature. zubeydesen@kku.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0001-8264-1976

Extended Abstract: Emin Hâkî is one of the lesser-known figures of literature from the Second Constitutional Era. He is known for his collection of poems titled *Îkâz* and a short story titled *Taassubun Neticesi* yahut *Farmason Çocuk*. In addition to these two works, numerous poems and prose pieces by him were published in periodicals of the time. The only study written about him is *Potin ve Şiir: Emin Hâkî'nin Hayatı ve Eserleri*, authored by Erdoğan Erbay, Selâhattin Tozlu, and Tacettin Şimşek. In this study, the poems found in *Îkâz* and the poems and prose pieces identified through a review of certain periodicals were transcribed into the Latin alphabet and evaluated comprehensively. This article, however, examines four poems by Emin Hâkî that are not mentioned in his poetry collection *Îkâz* or among his other identified poems. These poems were published in the journals *Kemâlât*, *Lem'a*, and *Nesl-i Âtî*. The poems bear the titles “Yemîn,” “Kîn” (*Kemâlât*), “Türklüğümün Karşısında” (*Lem'a*), and “Ma’sûmun Temennî-i Şehâdeti” (*Nesl-i Âtî*). In this article, the poet’s aforementioned poems have been transcribed into the Latin alphabet and analyzed in terms of form, content, and language. Thus, a contribution is made to the body of work of Emin Hâkî, a figure who can be evaluated within the National Literature movement—the dominant literary trend of Turkish literature during the Second Constitutional Era. When evaluated in terms of form, the poems exhibit various poetic forms. The poems titled “Yemîn” and “Türklüğümün Karşısında” are composed of quatrains. The poem titled “Kîn” consists of a single stanza of eleven lines. “Ma’sûmun Temennî-i Şehâdeti,” on the other hand, can be considered an example of free verse. In terms of meter, it is evident that he employed both the aruz and syllabic meters. Of these poems, only the one titled “Türklüğümün Karşısında,” dedicated to Mehmet Emin Yurdakul, was written in the syllabic meter. Although this poem, written in syllabic meter, is composed in a relatively simple and accessible language, it is evident that his poems generally make heavy use of Arabic and Persian words. When evaluated in terms of content, it becomes evident that all four poems revolve around nationalist themes such as love of country, military service, and martyrdom. The poem titled “Yemîn” expresses sorrow over the disasters and defeats the country has endured. In the poem titled “Kîn,” the sorrow felt by the youth over the country’s prolonged state of affairs is highlighted, along with the emphasis that the time has come for them to awaken. In the poem titled “Türklüğümün Karşısında” it is stated that the country, which is engaged in a struggle for survival, will eventually be liberated. In “Ma’sûmun Temennî-i Şehâdeti” the story is told of a young child learning that his father has been martyred and his own desire to join his father as a martyr. It cannot be said that these poems, dominated by nationalist sentiments, achieve an original style of expression. On the other hand, the primary reason for classifying Emin Hâkî as a poet within the framework of National Literature stems from the content of his work, in which heroic sentiments take center stage. The poet’s participation in both the Balkan War and World War I also contributed to the intense emotionality with which nationalist themes were conveyed. Having fought on the front lines himself, he developed a deep connection to the nation’s plight and experienced profound suffering as a result. Considering that the journals *Kemâlât*, *Lem'a*, and *Nesl-i Âtî* were published in 1912–1913, that is, during the period of the Balkan War, a connection can be drawn between their intense nationalist themes and the atmosphere of the time. The fact that the journals *Kemâlât* and *Nesl-i Âtî* were published specifically for students also contributed to the prominence of these themes. Accordingly, social themes are dominant in the four poems by Emin Hâkî examined here. This thematic structure aligns with the poet’s general artistic philosophy. Emin Hâkî is one of those who believed that poetry should address social issues. This article offers a contribution to the poetry of Emin Hâkî, who is regarded as a figure associated with the National Literature movement. The contributions of studies on periodicals to literary history are also highlighted here; through such studies, it is possible to access the works of many well-known and lesser-known figures. As research on the periodicals of that era increases, it will become possible to encounter more of Emin Hâkî’s poems.

GİRİŞ

İkinci Meşrutiyet dönemi isimlerinden biri olan Emin Hâkî'nin İkâz adlı şiir kitabı ile Taassubun Neticesi yahut Farmason Çocuk adlı mensur eseri bilinmektedir. Bu iki eseri dışında sürelî yayınlarda yayımlanmış pek çok şiiri ve nesri bulunmaktadır. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, İhsan Mahvî (Balkır)'ın (1891-1936) Mahfil mecmuasında yayımladığı bir yazısında Emin Hâkî'nin “bir dîvânçe olabilecek eş'ârı” (İnal, 1969, s. 524) olduğuna dair verdiği bilgiyi aktarmaktadır. Emin Hâkî'nin şiir ve nesirlerini unutulmaktan kurtaran eser, Erdoğan Erbay, Selâhattin Tozlu ve Tacettin Şimşek tarafından hazırlanan Potin ve Şiir: Emîn Hâkî'nin Hayatı ve Eserleri (2005) adıyla yayımlanan çalışmadır. Çalışmada Emin Hâkî'nin biyografisi hakkında bilgi verilmiş, İkâz adlı şiir kitabında bulunan metinlerin yanında sürelî yayınların taranmasıyla tespit edilen şiir ve nesirleri Latin harflerine aktarılmış ve kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Bu değerli esere rağmen Emin Hâkî'nin henüz tam bir külliyyatının oluştuğu söylenemez. Sürelî yayınlar üzerine tarama çalışmaları devam ettikçe henüz farkına varılmamış şiir ve nesirleriyle karşılaşmak mümkün olacaktır. Bu makale de böyle bir derleme faaliyetinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır ve şairin üç farklı mecmuada tespit edilen şiirleri üzerinde durulmaktadır.

Sürelî yayınlar üzerine yapılan çalışmalar, edebiyat sahasında eser vermiş isimlerin külliyyatını geliştirmeye yardımcı olmaktadır. Emin Hâkî'nin şiirlerinin yayımlandığı Kemâlât, Lem'a ve Nesl-i Âtî mecmuaları da böyle bir hazineyi barındıran ve İkinci Meşrutiyet döneminde yayımlanan yayın organlarıdır.

Kemâlât, Lem'a ve Nesl-i Âtî mecmualarının 1913 yılında yayımlanan bazı sayılarında Emin Hâkî'nin şiirleriyle karşılaşılacaktır. Millî Edebiyat çizgisinde yayın yapan bu mecmualar, Balkan Savaşı'nın (1912-1913) cereyan ettiği dönemde yayımlanmıştır. Bu sürelî yayınlardan ilki olan Kemâlât'ın Milli Kütüphane'de beş sayısı bulunmaktadır. Kemâlât, “Mekâtib-i umûmiyye talebe ve tâlibâtına mahsûs musavver haftalık mecmûa-i edebiyedir” başlık altı ibaresiyle yayımlanmış bir öğrenci dergisidir. İlk sayısı Rumi 2 Teşrinisani 1329 / Hicri 15 Zilhicce 1331 (Miladi 15 Kasım 1913) tarihinde, beşinci ve son sayısı ise Rumi 5 Kanunuevvel 1329 / Hicri 21 Muharrem 1332 (Miladi 18 Aralık 1913) tarihinde yayımlanmıştır. Mecmuada “Sâhib-i İmtiyâz” sıfatıyla İhsan Hüznî, “Müdüri-i Mes'ûl” olarak da Mehmet Lütfî'nin adı geçmektedir. Mehmet Emin Yurdakul, Celâl Nuri İleri, Emin Hâkî, Ferid Necdî, Mübîn, İskender Fahreddîn, İhsan Hüznî gibi isimlerin yanı sıra müstear isimlerle de yazılar yayımlandığı görülen yayın organında şiir, hikâye, makale, mizah türlerinde yazılar bulunmaktadır. Her sayısında öğrenci yazılarının yanı sıra müsabakalar, bilmeceler, karikatür bulunmakta; her sayfanın altında çocuk ve

gençlere öğüt niteliği taşıyan deyim, atasözü ve özlü sözler yer almaktadır. Özellikle savaş atmosferinin ve milliyetçilik duygularının canlı olduğu ve içeriği etkilediği görülmektedir.

Lem'a mecmuasının da Milli Kütüphane'de beş sayısı bulunmaktadır. İlk sayının yayın tarihi Rumi 25 Teşrinievvel 1329, Hicri 8 Muharrem 1332 (Miladi 7 Kasım 1913)'tür. Beşinci ve son sayısı ise Rumi 1 Şubat 1329, Hicri 18 Rebiülevvel 1332 (Miladi 14 Şubat 1914) tarihini taşımaktadır. Mecmuada "Müdîr-i Umûr" ünvanıyla M. Ekrem, "Müdîr-i Edebî" sıfatıyla da bütün sayılarında Emin Hâkî'nin adı geçmektedir. Hamdullah Suphi, Abdullah Cevdet, Falih Rıfkı, Emin Hâkî gibi isimlerin yanı sıra Mahmûd Sâdık, Mustafa Câvîd, M. Ekrem, Cemâl Nâdir, M. Sâbit, Hasan Saîd El-Mevlevî, M. Râik, Mazhar Nerîmân, Ferîd Necdet Mübîn, Eşref Nesîb, Mazlûm Sâmi, L. İsmâîl isimleriyle karşılaşılan mecmuada şiir, makale, mensure türlerinde yazılar yer almaktadır (Erdoğan ve Haykır, 2024, s. 26-27).

Nesl-i Âtî mecmuasının ise Milli Kütüphane'de üç sayısı bulunmaktadır. Mevcut sayılar, birinci yıla ait 3. ve 4. sayılar ile ikinci yıla ait tek ciltte toplanmış 5-9. sayılardır. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan ilk sayısı ise Rumi 10 Temmuz 1328 (Miladi 23 Temmuz 1912) tarihlidir¹. 5-9. Sayıların toplandığı nüsha, Rumi 27 Temmuz 1328 tarihini taşımaktadır. Üçüncü sayıda "Osmanlı talebesinin tenvîr-i efkâr ve müdâfa'a-i hukûkuna hâdim siyâsiyâtından mâ-a'dâ her şey'den bâhis haftalık musavver mecmû'adır" başlık altı ibaresi bulunmaktadır. Bu ibâre, ilk sayfada "Osmanlı talebesinin tenvîr-i efkâr ve müdâfa'a-i hukukuna hâdim ilmî, fennî, edebî, mizâhî musavver mecmû'adır" şeklinde yazılmıştır. Bu da mecmuanın öğrencilere yönelik olarak yayımlandığını ve siyasetten uzak bir yayın politikası izlediğini göstermektedir. Mecmuada "Sâhib-i İmtiyâz" sıfatıyla İsmâîl Fâik, "Müdîr-i Mes'ûl" olarak da Nizâmeddîn Yümnî'nin adı geçmektedir. Hikâye, şiir, makale, mensure, fıkra türlerinde yazılar yayımlanan mecmuada yazar kadrosu içinde Süleyman Saim, Esad Rıza, M. Galib, Saim Ziya, Mehmed Nuri gibi isimler bulunmaktadır. Mecmuanın Emin Hâkî'nin bir şiirinin de yer aldığı sayısı ise 5-9. sayıların toplandığı oldukça hacimli nüshadır. Bu nüsha, Özel Sayı ("Nüsha-i Fevka'l-âde") hâlinde yayımlanmıştır ve nüshada Ahmed Cevad, Ahmed Haşim, Enis Avni, Süleyman Nazif, Halid Fahri, Ali Ekrem, Faik Ali, Mehmed Emin, Uşşâkîzade Halid Ziya, Midhat Cemal, Florinalı Nazım, Menemenlizade Tahir, Müstecabîzade İsmet gibi bilinen isimlerin yanı sıra İbrahim Safâ, İhsan Adlî [Serter], Esad Rıza, İsmail Hâmî, İsmail Zühdi, İsmail Fâik, Hasan Sıdkı, Abdülbaki Fevzi [Uluboy], Osman Fahri, Ali Kâmî [Akyüz] gibi isimlerle karşılaşılmaktadır. Savaş, askerlik, ordu, kahramanlık teması etrafında yayımlanmış şiir

¹ Mecmua, Milli Kütüphane'de 1962 SB 78 yer numarasıyla kayıtlıdır. Hakkı Tarık Us koleksiyonunda 1-3. sayılar mevcuttur (HTU no. 1303). Mecmuanın Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde, 1. yıl, 1. sayısı bulunmaktadır (Bibliyografik kayıt no: 673811). Seyfettin Özege koleksiyonunda ise 1-4. sayıları görülmektedir (Yer bilgisi: 862 /SÖ 1910 k.1).

ve yazılarla dolu olan bu sayı, Rumi 7 Mart 329 (Miladi 20 Mart 1913) tarihinde yayımlanmıştır. Yayın tarihi dikkate alındığında Balkan Savaşı münasebetiyle yayımlandığı tahmin edilebilir. Nüsha; hacmi, yazı ve şiirleriyle karşılaşılan isimlerin önemi nedeniyle ayrıca incelenmesi gereken bir değere sahiptir.

Bu mecmualardan Lem'a üzerine ayrıntılı bir inceleme yapılmıştır (Erdoğan & Haykır, 2024, s. 24-45). Kemâlât ve Nesl-i Âtî mecmuaları üzerine böyle bir inceleme tespit edilememiştir. Bu mecmualar hakkında yapılacak incelemeler de adı geçen diğer yazarların eserlerinin tespit, tanınma ve anlaşılmasına katkı sunabilecektir. Nesl-i Âtî mecmuasının tam bir koleksiyonuna ulaşıldığında Emin Hâkî'nin başka şiirleriyle karşılaşmak olasıdır.

EMİN HÂKÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

İkinci Meşrutiyet dönemi isimlerinden/şairlerinden biri olan Emin Hâkî'nin biyografisinden söz eden oldukça az kaynak bulunmaktadır. Bu kaynaklarda, babasını erken yaşta kaybeden ve annesi tarafından büyütülen Emin Hâkî'nin Hicri 20 Rebiülevvel 1307 (Miladi 16 Ekim 1889) tarihinde, İstanbul'un Balat semtinde dünyaya geldiği bildirilmektedir. Küçük yaşta kaybettiği babasının İstanbul'un Üsküdar semtinde bulunan Aziz Mahmud Hüdâî türbesinde türbedarlık yaptığı da kaynaklarda tekrarlanan bilgilerden biridir. Emin Hâkî'nin yoksul bir ailede dünyaya gelmesi bütün hayatını ve elbette tahsil hayatını da etkilemiş, Eğrikapı Mekteb-i Rüşdiyesi'nde başladığı tahsiline devam edememiştir. İlk öğreniminin ardından Defter-i Hakanî Muhasebe Kalemi (1904) ve Mektûbî Kalemi (1909) gibi devlet kurumlarında çalışmıştır. Kaynaklarda Emin Hâkî'nin Mevlevilik ve Bektaşilikle ilgilendiği, sonunda Mevlevilikte karar kıldığı bildirilmektedir. Ayrıca İttihat ve Terakki Partisi'ne katıldığı ve daha sonra partiden ayrıldığı, Balkan ve Birinci Dünya Savaşı'nda cepheye bulunduğu, Mondros Mütarekesi'nin ardından 1918 yılında askerlik görevinin bittiği ve tekrar memuriyete döndüğü ifade edilmektedir (İnal, 1969, s. 523; Erbay, vd., 2005, s. 7). Emin Hâkî, askerde yakalandığı ve terhis olduktan sonra mücadele ettiği verem hastalığı sebebiyle daha otuz iki yaşındayken vefat etmiştir (Koçu, 1968, s. 5073; İnal, 1969, s. 523; Erbay, vd., 2005, s. 8; Tâhirü'l-Mevlevî, 2021, s. 69). Bu ölümün en trajik yönlerinden biri, annesinin oğlunun tedavisi için varını yoğunu satmış olmasıdır (İnal, 1969, s. 523; Erbay, vd., 2005, s. 8; Tâhirü'l-Mevlevî, 2021, s. 69). Emin Hâkî, Hicri 22 Recep 1339 (Miladi 1 Nisan 1921) tarihinde vefat etmiş ve Üsküdar'daki Haşim Baba dergâhına defnedilmiştir (İnal, 1969, s. 523-524; Erbay, vd., 2005, s. 13).

Emin Hâkî'nin süreli yayınlarda kalan yazı ve şiirleri dışında biri manzum, biri mensur iki eseri bulunmaktadır. Bunlardan ilki bazı şiirlerini topladığı İkâz (1329, Miladi

1913) adlı kitabı ve Taassubun Neticesi yahut Farmason Çocuk (1332, Miladi 1916)² adlı mensur eseridir (İnal, 1969, s. 524; Erbay, vd., 2005, s. 23). Bu iki basılı eseri dışında pek çok dergide yazı ve şiiri yayımlanmıştır: “İtisâm, Sırât-ı Müstakîm, Sebilürreşâd, Mektebli, Medrese İtikâdları, Mahfil, Beyânü'l-Hak, Hayrû'l-Kelâm, Hanımlar Âlemi, Kadınlar Âlemi, İnkılâb-ı Edebî” bu dergiler arasındadır (Erbay, vd., 2005, s. 23). İnkılâb-ı Edebî adlı mecmuanın aynı zamanda yayıncısıdır (Erbay, vd., 2005, s. 23)³. Bu çalışmayla Kemâlât, Lem'a ve Nesl-i Âtî mecmualarında da şiirlerinin yayımlandığı ortaya konulmuştur.

Emin Hâkî'nin Kitabı Dışında Kalan Dört Şiiri

Emin Hâkî'nin Kemâlât mecmuasının her sayısında bir şiiri yayımlanmıştır. Bu şiirlerden “Baba Ögüdü (İstikbâl Babalarına)”, “Hilâl” ve “Münâcât” başlıklı şiirleri, İkâz adlı tek şiir kitabında yer almaktadır. Bu üç şiir, Emin Hâkî üzerine yapılmış tek çalışma olan ve Erdoğan Erbay, Selâhattin Tozlu, Tacettin Şimşek tarafından hazırlanan Potin ve Şiir: Emin Hâkî'nin Hayatı ve Eserleri adlı kitapta Latin harfleriyle yayımlanmıştır (2005, s. 135-136, 132, 144-145). Kemâlât mecmuasında yayımlanmış olan “Yemîn” ve “Kîn” başlıklı şiirleri ise bahsi geçen çalışmada tespit edilen şiirler arasında bulunmamaktadır. “Yemîn” adlı şiiri, Kemâlât mecmuasının ilk sayısında, Rumi 2 Teşrinisani 1329 / Hicri 15 Zilhicce 1331 (Miladi 15 Kasım 1913) tarihinde, “Kîn” adlı şiiri ise mecmuanın 5. sayısında, Rumi 5 Kanunuevvel 1329 / Hicri 21 Muharrem 1332 (Miladi 20 Aralık 1913) tarihinde yayımlanmıştır.

Lem'a'nın Rumi 25 Teşrinievvvel 1329 / Hicri 8 Muharrem 1332 (Miladi 7 Aralık 1913) tarihli birinci sayısında yayımlanmış olan “Serâba Doğru” isimli şiiri ile Rumi 9 Kanunusani 1329 / Hicri 25 Safer 1332 (Miladi 23 Ocak 1914) tarihli dördüncü sayısında yayımlanan “Mahrûm Olaydım” adlı şiiri, Potin ve Şiir: Emin Hâkî'nin Hayatı ve Eserleri adlı kitapta Latin harfleriyle yayımlanmıştır⁴. Fakat Lem'a'nın Rumi 9 Kanunuevvvel 1329 / Hicri 23 Muharrem 1332 (Miladi 22 Aralık 1913) tarihli ikinci sayısında yayımlanan “Türklüğümün Karşısında” adlı şiiri de bahsi geçen çalışmada yer almamaktadır.

Nesl-i Âtî mecmuasının Özel Sayı olarak (“Nüşa-i Fevka'l-âde”) yayımlanan ve Rumi 7 Mart 1329 (Miladi 20 Mart 1913) tarihinde yayımlanan 5-9. sayılarının toplandığı nüshada ise “Ma'sûmun Temennî-i Şehâdeti” başlıklı şiiri yayımlanmıştır. Bu şiir de Potin

² Kitap yeni harflerle yayımlanmıştır: Emin Hâkî (2018), Taassubun Neticesi yahut Farmason Çocuk (Hazırlayan Fatih Dinçer), İstanbul: İkinci Adam Yayınları.

³ Cüneyd Okay, İnkılâb-ı Edebî mecmuasının kütüphanelerde mevcut olan üç sayısının fihristini yayımlamıştır (2006, s. 272-273). Bu yazıda, Emin Hâkî'yi “derginin önde gelen kişisi” olarak tanıtmaktadır (2006: 272).

⁴ “Serâba Doğru” ve “Mahrûm Olaydım” adlı şiirleri Mahfil mecmuasında da yayımlanmıştır (Erdoğan, vd., 2005, s. 184). Bu durumdan şiirlerini mükerreren farklı mecmualarda yayımlayabildiği anlaşılmaktadır.

ve Şiir: Emin Hâkî'nin Hayatı ve Eserleri adlı kitapta Latin harflerine aktarılan şiirler arasında bulunmamaktadır.

Emin Hâkî'nin söz konusu dört şiirinden sadece “Türklüğümün Karşısında” başlıklı şiir hece ölçüsüyle yazılmıştır. Diğer şiirleri aruz vezniyle kaleme alınmıştır. Mehmet Emin Yurdakul'a ithaf ettiği bu şiir, 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Şiirlerinde aruz veznine ağırlık vermiş olsa da zaman zaman aruz kusurlarıyla karşılaşmaktadır.

Şiirlerde farklı nazım biçimleri kullandığı görülmektedir. “Yemîn” adlı şiiri üç dörtlükten teşekkül etmiştir ve şiirde hem çapraz hem de sarma kafiye düzeniyle karşılaşmaktadır. “Kîn” ise on bir dizelik bir bentten oluşmaktadır ve sarma kafiye düzeninde yazılmıştır. “Türklüğümün Karşısında” adlı şiiri ise yedi dörtlükten oluşmaktadır. Bu şiirde kafiye dikkati çekmekle birlikte bir düzen içinde kullanılmamıştır. “Ma'sûmun Temennî-i Şehâdeti” ise serbest nazımda kaleme alınmıştır. Bu şiirde de kafiye kullanılmış olmakla birlikte bir düzen içinde değildir.

Her dört şiirin de son derece milliyetçi duygularla kaleme alındığı, saldırgan düşmana duyulan kin ve öfkenin ifade edildiği görülmektedir. “Yemîn” adlı şiirde Osmanlı'nın son döneminde yaşanan yıkım ve mağlubiyetlerin acısı haykırılmaktadır. Bu yıkıma rağmen düşmanla mücadele azminin bitmediği, hâlâ savaşacak gücün bulunduğu ifade edilmektedir. “Yüz Bin Şehîd Mezârının Üstünde” alt başlığını taşıyan şiir, Osmanlı devletinin parlak devirlerinden şairin “sahîfe-i mâtem-nisâr” sıfatıyla tanımladığı bir çağa ulaşmanın kederini ifade eden bir dörtlülle başlamaktadır. Sonraki iki dörtlükte düşmanın kendi eliyle intikam meşalesini yaktığından bahsedilir ve yüz bin şehit mezarının üstünde, saygıyla aziz şehit toprağını öperken bir gün intikam alınacağına yemin edilir.

Kemâlât mecmuasında yayımlanan ikinci şiir olan “Kîn” ise “Es'ad Rızâ'ya” ithafıyla başlar. Şiirde gençliğin memleketin içinde bulunduğu durumun üzüntüsüne esir düştüğü ifade edilir. Şair, hasta kulağına gelen bir sesin kendisini ağlattığını, bu sesin “bir sadâ-yı kîn” olduğunu söyler ve kederle kıvranan gençliğin bu sesle ebediyen uyanmasını diler.

Lem'a'da yayımlanan “Türklüğümün Karşısında” başlıklı şiir, “Türklerin Büyük Şâiri Mehmed Emîn Bey'e” ithafıyla başlar. Şiirde yıllardır ölüm kalım mücadelesi veren vatanın er ya da geç kurtuluşa ereceği ifade edilmektedir. Erdoğan ve Haykır şiiri, başlığı ve ithaf edilen şahsiyet dolayısıyla “Balkan Savaşları'ndan sonra en çok benimsenen fikir akımı olan Türkçülükle ilişkilendir”mektedir (Erdoğan ve Haykır, 2024, s. 28). Dörtlüklerden oluşan şiir, vatanın düşman elinde düştüğü perişan durumu anlatmakla başlar. Şairin “Altı yüz yıl süslediğim bağçe” şeklinde tasvir ettiği görkemli tarih ve mamur vatan tasavvuru, artık büyük bir “vahşet”, “zulüm” altında inlemektedir. Son dörtlükte ise bu felaketin bir gün biteceği ve düşmanın inatçı başının eğileceği vurgulanır.

Nesl-i Âtî'de yayımlanan “Ma'sûmun Temennî-i Şehâdeti” başlıklı şiir, “Rızâ Cezmî'ye” ithafıyla başlar. Bu şiir de benzer bir tema etrafında kurgulanmıştır. Şiirde babası şehit olan bir çocuğun annesi tarafından teselli edilmesi ve onun da şehit olmayı istemesi anlatılmaktadır.

Emin Hâkî'nin bu dört şiirinde toplumsal temaların hâkim olduğu görülür. Şiirlerde genel olarak memleketin içinde bulunduğu durumdan duyulan acı ve mücadele azmi anlatılmaktadır. Askerlik, şehitlik, vatan temalarının etrafında şekillenen şiirlerde düşmana duyulan kin ve er geç zafer kazanılacağına dair ümit, altı çizilen kavramlardır. Nitekim Emin Hâkî, genel olarak “edebiyata memleketçi bir tavırla ve toplumsal fayda açısından yaklaşma” taraftarı bir şairdir (Erbay, vd., s. 24) ve bu nedenle şiirlerinde “ferdî temalardan çok, sosyal temalara” yer verdiği görülür (Erbay, vd., 2005, s.34).

Şairin “Kîn”, “Yemîn” ve “Ma'sûmun Temennî-i Şehâdeti” adlı şiirlerinde terkipli, külfetli bir dil kullanılmaktadır. Hece vezniyle yazdığı “Türklüğümün Karşısında” adlı şiiri ise diğer üç şiirine nazaran daha sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmıştır. Bu şiirlerde dil, ifade ve kompozisyonun başarılı olduğu görülse de orijinal bir söyleyiş yakalanabildiği söylenemez. Şiirlerini genel olarak değerlendiren Erbay, Tozlu ve Şimşek'e göre de Emin Hâkî “kendine has ve özgün bir sese” sahip değildir ve şiirlerinde daha çok “hissi yoğunluk” dikkati çekmektedir (Erbay, vd., 2005, s. 23).

Emin Hâkî şiiri özellikle içerik bakımından değerlendirildiğinde Millî Edebiyat içinde konumlandırmak gerekir:

“Emin Hâkî, şiirde herhangi bir gruba mensup değildir. Ancak şiirlerinin taşıdığı ses ve muhteva, onun Millî Edebiyat dönemine ait isimler arasında değerlendirilmesini zorunlu kılar. Memleketçi çizgide düşünülebilecek bir şair olan Emin Hâkî'nin, ilhamını Mehmet Âkif'ten alan bir söyleyişi vardır. O, yer yer hitabet üslûbuna yaklaşan, realist hayat sahnelerini tasvir ederken toplumsal hastalıklarımızı da gündeme getiren, vatan ve bayrak aşkı ile ülke ve milletin geleceği konusunu bir endişe olarak şiirin diliyle ifade etmeye çalışan bir şairdir.” (Erbay, vd., 2005, s. 34).

Nitekim bu dört şiiri de bilhassa içerik noktasında Millî Edebiyat anlayışının inanç ve düşünce dünyasının tipik birer örneği durumundadır.

Latin Harflerine Aktarılan Şiirler

YEMİN

Yüz Bin Şehîd Mezârının Üstünde
Osmanlı nâm-ı haşmeti târîh-i devletin:
Söyler iken menâkıb-ı satvet-medârını
Heyhât. Revâ mı bizlere ey Rabb-i Müntakim!
Görmek şu son sahîfe-i mâtem-nisârını...

Lâkin unutmadım seni ey kahbe düşmenim!
Yakdın elinle meş'ale-i intikâmımı
Almak farîzadır bana elbetde kâminı
Sen gel! Yolumda öl yine kanlı bir rehzenim...

Durdum elimde râyet-i iclâl-i intikâm
Yüz bin şehîd mezârının üstünde pek metîn
Öpdüm o hâk-i pâk-i azîzi pür-ihirâm
Düşmen! Bu işte Türkler için en büyük yemîn...

(*Kemâlât*, 2 Teşrinisani, 329; 15 Zilhicce 331, S. 1, s. 2)

KİN

Es'ad Rızâ'ya

Genclik, yazık seneler var ki pek fenâ
Bir derdin oldu esîr-i mü'ebbedi
Yalnız o hiss-i garâm ile inledi
Derken sımâh-ı alîlimde bir sadâ:
Yükseldi, çıkdı semâvâtımın hazîn
Âlemlerinde dolaşdı ben ağladım...
Bildim, sadâ-yı vakûrundan anladım
Ey şanlı Türk bu sadâ, bir sadâ-yı kîn
Gel söyle öyle değil mi yok iştibâh...
Ey ızdırâb-ı derûnumu söyleyen
Genclik bu sesle uyansın mü'ebbeden...

(*Kemâlât*, 5 Kanunuvvel 329; 21 Muharrem 332, S. 5, s. 1)

TÜRKLÜĞÜMÜN KARŞISINDA

Türklerin Büyük Şâ'iri Mehmed Emîn Bey'e

Varsın âteş, ölüm doğan ufuklar
Benim nûrlu gözlerime görünsün
Varsın benim hayâtıma susayan
Düşmânlarım, gece, gündüz
öğünsün

Altı yüz yıl süslediğim bağçenin
Pırlantalı çiçekleri sararsın
Varsın altun semâlarım vahşetin,
Zulmün siyâh gölgesiyle kararsın

Varlığımın ışığını söndürmek
İçin, kopan fırtınalar bağırsın
Harâbemin üstündeki baykuşlar
Beni her gün felâkete çağırsın

Şehîdlerin son du'âsı gezinen
Kubbelerde çan sesleri ulusun
Elmâs akan şelâleler, ırmaklar
Serâb olsun, bütün bütün kurusun
Diz çökerek ak alnımın öpdüğü
Mihrâblara kanlı haçlar takılsın
İnsânlardan bugün hürmet
bekleyen
Türebelerim, ma'bedlerim yakılsın

Her adımda bir yıldırım, bir
şimşek
Cehennemim girdâbları açılsın
Mezârlardan kemikleri atamın
Fışkırarak etrâfıma saçılsın

Kahbe düşmân, bir yarın var..
Unutma!..⁵
Bunlar birer hayâl olur, silinir...
Yarın, yarın anûd başın alçakca
Türklüğümün karşısında eğilir...
(19 Teşrinievvel 329)

(*Lem'a*, 9 Kanunuevvel 1329; 23
Muharrem 1332, S. 2, s. 16)

⁵ Şiirin son dördlüğü Feyza Zeynep Erdoğan ve Tayfun Haykır tarafından *Lem'a* mecmuası üzerine yapılan incelemede Latin harflerine aktararak alıntılanmıştır (2024, s. 29).

MA'SÛMUN TEMENNÎ-İ ŞEHÂDETI

Rizâ Cezmî'ye

Yaramazlık da etmedim ammâ
Hani bak gelmedi babam hâlâ...
Diye etdi nigâh mâderine
O sadâ-yı cihân-sûza, semâ
Ne için inmemiş idi âyâ
Dağların şâhikât-ı enverine.

Çocuğun cângüzâr sözlerini
Duydu biçâre vâlîde nâgâh...
Ona göstermek istemezken âh...
Yine gösterdi yaşlı gözlerini.

Dedi:
Oğlum baban şehîd olmuş
Düşmenin kurşunuyla çöllerde
O cedelligâh-ı rikkat-âverde
Yüzü solmuş, mezârı kan dolmuş.

Şimdi cennet içinde mest-i huzûr
Şimdi saf-beste nezd-i enverine
Şimdi âmâdedir emirlerine
Lâ-yu'ad, hûrîler ki hep mesrûr.

İşte oğlum vatan yolunda baban
Nâ'il-i rûtbe-i şehâdetdir
Bu bize en büyük şehâdetdir
Sus! Yeter, ağlamakdan artık utan.

O küçük yavru, o nihâl-i ümîd
Dedi, anne! Babam gibi bir gün
Ben de cennet içinde gezmek için
Olsam bile vatan yolunda şehîd.
İnkılâb-ı Edebî'den

(*Nesl-i Âtî*, Rumi 7 Mart 329, S. 5-9,
s. 96)

SONUÇ

Emin Hâkî, İkinci Meşrutiyet döneminin ismi geri plânda kalmış şairlerinden biridir. İkân adlı tek şiir kitabı ve süreli yayınlarda tespit edilen şiirleri gözden geçirildiğinde tasavvufî temaların yanında toplumsal özellikle milliyetçi temaların şiirlerinin muhtevasını şekillendirdiği görülmektedir. Bu tematik yapıda şairin biyografisinin izleri dikkati çekmektedir. Emin Hâkî'nin biyografisinden söz eden kaynaklarda bildirildiğine göre Mevlevî ve Bektaşî tarikatleriyle ilgilenmiş, sonunda Mevlevilikte karar kılmıştır. Babası da Aziz Mahmud Hüdaî türbesinde türbedarlık yapmıştır. Aileden gelen ve şahsî hayatını da şekillendiren bu bağın şiirlerini içerik bakımından etkilemesi doğaldır. Öte yandan Balkan Savaşı'na ve Birinci Dünya Savaşı'na katılmış ve genç yaşta vefat etmesine neden olan ağır bir hastalığa yakalanmış durumda savaştan dönmüştür. Kısa ve mücadeleli geçen ömründe askerlik ikinci bir dönüm noktası olmuş ve zihniyetini başka bir yönde şekillendirmiştir. Bu devrenin şiirlerindeki milliyetçi tonun ortaya çıkışında etkisi olmalıdır.

Emin Hâkî'nin bu çalışmada incelenen şiirleri Kemâlât, Lem'a ve Nesl-i Âtî mecmualarının 1913 yılında yayımlanan sayılarında yer almaktadır. Kemâlât mecmuasında "Yemîn" ve "Kîn", Lem'a mecmuasında "Türklüğümün Karşısında" ve Nesl-i Âtî mecmuasında "Ma'sûmun Temennî-i Şehâdeti" başlıklarıyla yayımlanan şiirlerin adları dahi milliyetçi temaları vurgular niteliktedir. Mecmualardan Kemâlât ve Nesl-i Âtî öğrencilere yönelik olarak yayımlanmış olan yayın organlarıdır. Dolayısıyla gençlere

milliyetçi ve hamasî duygular kazandırmak bu tematik yapıyı şekillendiren etkenlerden biri olmalıdır.

Şiirler biçim açısından değerlendirildiğinde “Yemîn” ve “Türklüğümün Karşısında” adlı şiirlerin dörtlüklerle, “Kîn” adlı şiirin on bir dizeli bir bentle, “Ma’sûmun Temennî-i Şehâdeti” adlı şiirin ise serbest nazım örneği olarak kaleme alındığı görülmektedir.

Şiirlerden sadece “Türklüğümün Karşısında” başlıklı şiiri hece ölçüsüyle yazılmıştır. Bilhassa aruz ile kaleme aldığı şiirlerinde terkipli bir dile yöneldiği, heceyle yazdığı ve Mehmet Emin Yurdakul’a ithaf ettiği “Türklüğümün Karşısında” adlı şiirinde ise nispeten sade bir dil kullandığı fark edilmektedir.

Emin Hâkî’nin bahsi geçen metinlerinden yola çıkarak Millî Edebiyat anlayışı içinde bugün adı anılan pek çok şairden nitelik bakımından geride olmayan şiirler kaleme aldığı söylenebilir. Şiirlerinde toplumsal temalar hâkimdir ve bu tematik yapının temelinde memleketin içinde bulunduğu durumdan duyulan acı, bu acıyı haykırma ihtiyacı yatmaktadır.

KAYNAKÇA

- Emin Hâkî (Kanunuevvel 1329; Muharrem 1332). “Kîn”, *Kemâlât*, S. 5, s. 1.
- Emin Hâkî (Kanunuevvel 1329; Muharrem 1332). “Türklüğümün Karşısında”, *Lem’a*, S. 2, s. 16.
- Emin Hâkî (Mart 329). “Ma’sûmun Temennî-i Şehâdeti”, *Nesl-i Âtî*, S. 5-9, s. 96.
- Emin Hâkî (Teşrinisani 1329-Zilhicce 1331). “Yemîn”, *Kemâlât*, S. 1, s. 2.
- Erbay, E., Tozlu, S., Şimşek, T. (2005). *Potin ve Şiir: Emin Hâkî’nin hayatı ve eserleri*, 1. Baskı, Erzurum: Suna Yayınları.
- Erdoğan, F. Z., Haykır, T. (2024). 1913 Yılında içtimai ve felsefi bir mecmua: Lem’a, IX. *International Social Sciences Congress, Conference Book* (Ed. Assist. Prof. Mehtap Karacıl), September 24-29, 2024, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
- İnal, İ. M. K (1969). Emin Hâkî, *Son asır Türk şairleri*, Cüz I, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, s. 523-524.
- Koçu, R. E. (1968). Emin Hâkî Bey, *İstanbul ansiklopedisi*, Cild 9, İstanbul: Koçu Yayınları, s. 5073.
- Okay, C. (2006). Meşrutiyet döneminde bir edebiyat dergisi: İnkılab-ı Edebî, *Journal Of Turkish Studies, Türklük Bilgisi Araştırmaları, Festschrift in Honor of Orhan Okay II* (Ed. Şinasi Tekin, Gönül Alpay Tekin), Volume 30/II, s. 271-274.
- Tâhirü’l Mevlevî (2021). Emîn Hâkî Bey, *Şâir anıtları ve şâir Ali İffet merhum hakkında hatıralar* (Haz. Mehmet Atalay), İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları, s. 69-71.

